

**VEĆU DEPARTMANA ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE I MEĐUNARODNU
SARADNJU UNIVERZITETA SINGIDUNUM, BEOGRAD**

Na osnovu odluke Veća Departmana za poslediplomske studije Univerziteta Singidunum iz Beograda broj 4 - 8/2021 od 22.01.2021. određeni smo u Komisiju za ocenu doktorske disertacije kandidata mr *Meri Ničkove - master*, pod naslovom: **“Uloga i značaj kongresnog turizma za razvoj turizma u Republici Severnoj Makedoniji“** o čemu podnosimo sledeći

IZVEŠTAJ

1. Osnovni podaci o kandidatu

Kandidat Meri Ničkova, master menadžmenta u turizmu, rođena je 15.06.1985. godine u Kavadarcima, Republika Makedonija. Diplomirala je 2009. godine na Fakultetu za turizam pri Univerzitetu za turizam i menadžment u Skoplju, Republika Makedonija, sa prosekom 9.97; master studije završava u decembru 2012. godine na Fakultetu za turizam pri Univerzitetu za turizam i menadžment u Skoplju, Republika Makedonija, sa prosečnom ocenom 9.62, na temu: „Značaj vinskog turizma za razvoj turizma u Republici Makedoniji“. Od 2008. godine prvenstveno radi kao demonstrator na Fakultetu za turizam pri UTMS, a nakon diplomiranja 2009. godine kao asistent na Univerzitetu za turizam i menadžment u Skoplju. Nosilac je titule SUMMA CUM LAUDE kao najbolji student u 2008. godini i nosilac titule MAGNA CUM LAUDE na master studijama u 2010. godini. Paralelno sa studijama radi i kao asistent i posećuje sledeće sajmove turizma u svetu: Philohenia u Solunu u Grčkoj 2007, 2008, 2009, 2010, 2013, 2017, 2018. i 2019. godine; sajam turizma EMITT u Istanbulu u Turskoj 2008. godine; sajam turizma CROTUR u Zagrebu u Hrvatskoj 2014. godine; FITUR sajam turizma u Madridu u Španiji 2013. i 2015. godine; ITB sajam turizma u Berlinu u Nemačkoj 2018. godine; sajam turizma u Beogradu u Srbiji svake godine; sajam turizma Holiday Expo u Sofiji u Bugarskoj 2019. godine. Tečno govori engleski i španski jezik, o čemu svedoče sertifikati o poznavanju ova dva strana jezika. Posедује sertifikate za nekoliko najzastupljenijih uslužnih softvera u turizmu, kakvi su Amadeus i IATA. Posедује sertifikat za turističkog vodiča i pratioca turističkog vodiča. Takođe, poseduje i sertifikat upravnika turističke agencije i od 28.08.2019. godine upravnik je sopstvene turističke agencije „Infiniti Travel“ u Skoplju, Republika Makedonija.

Spisak naučnih radova:

M20

1. Blazeska D., Nickova M., (2016). Creating marketing strategies for development of the wine tourism, *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Science*, Vol. 6, No. 4, October 2016, pp. 177-184.

(M22)

M30

1. Nickova M., Naumovska Lj., (2015). The influence of the wine for building a brand of the Tikves region, *Univerzitet za turizam i menadžment u Skoplju, ICON BEST 2015-International Conference for Business, Economy, Sport and Tourism, 4th International Scientific Congress, Global education, Skills and Competencies: “Economic analysis of global trends in tourism, finance, education & management”*, Skopje, pp. 359-367.

(M31) (M54)

2. Naumovska Lj., Nickova M., (2016), Digital advertising to children, *Univerzitet za turizam i menadžment u Skoplju, ICONBEST 2016 – The 5th Jubilee International Scientific Congress, Global education, Skills and Competencies: “Global tourism challenges in 21st century”*, Skopje, pp. 68-74. (M31) (M54)

3. Nickova M., Mackic A., Apostolovski G. (2016). The analysis of tourism development of the Canyon Matka Natural park, *Univerzitet Singidunum, SITCON 2016, Resources as a basis for achieving quality and destination competitiveness, Beograd*, pp. 161-168. (M31)
4. Nickova M., Nakovski D., Apostolovski G., (2017). Religious buildings in Republic of Macedonia and its significance as a tourist resource, *Univerzitet Singidunum, SITCON 2017, Religious tourism and the contemporary tourism market, Beograd*, pp. 90-94.(M31)
5. Gramatnikovski S., Nickova M., Stojmirova M. (2018). Tourism as an important factor in economic development, *Univerzitet za turizam i menadžment u Skoplju, ICONBEST2018 - The 7th International Scientific Congress, Global education, Skills and Competencies: "How to Deliver High Quality Business Education in Accordance with the Market Needs"*, Skopje, pp. 3. (M31) (M54)

M60

Nickova M. (2011). Prodaja, pregovori i uspeh, „Triple S Group-BrianTracy's Conference“, *Kazino Princess – Devdelija, Makedoniji*, Učesnik.

Doktorska disertacija Meri Ničkove - master je urađena na 257 strane od čega je: 219 strana pisanog teksta u okviru koga su prikazani 61 tabela, 16 grafikona, 98 histograma i 8 slika; na 6 strana je dat spisak literature (99 bibliografskih jedinica, knjige, časopisa, naučni članci i 10 internet izvora), 3 priloga, anketni upitnici i proračuni. U doktorskoj disertaciji navedene su 126 fusnote.

Doktorska disertacija kandidata Meri Ničkove - master je prošla proveru softvera za ustanovljavanje preklapanja/plagijarizma (iThenticate: Plagiarism Detection Software). Ukupan procentualni iznos zapaženih preklapanja iznosi 9% disertacije. Svaka jedinica primarnih izvora, naznačenih kao potencijalni izvor prilikom provere plagijarizma, iznosi manje od 1% u ukupnom radu. Najveći broj uočenih preklapanja, odnosi se na reference navedene u fusnotama koje je kandidat koristio prilikom navođenja izvora za prikazane tvrdnje i citate u disertaciji. Preostali deo preklapanja odnosi se na periodične reči i izraze koji su opšteprihvaćeni i koriste se u svakodnevnoj komunikaciji i akademskom pisanju u različitim oblastima pa se stoga ne mogu smatrati plagijarizmom, kao i na adekvatno navedene preuzete delove iz drugih izvora literature, obeležene navodnicima i fusnotama koje ukazuju na originalni rad iz kog su delovi citirani. Deo disertacije koji se odnosi na istraživanje i analizu rezultata nema preklapanja koja se mogu smatrati plagijarizmom što ukazuje na originalnost samog istraživanja.

2. Predmet i cilj doktorske disertacije

Predmet istraživanja ove doktorske disertacije je Kongresni turizam kao specifičan oblik turizma koji omogućava brži razvoj turizma u Republici Severnoj Makedoniji i donosi značajno poboljšanje ekonomije te zemlje. Takođe, njegovim se razvojem omogućava obnova urbanističkog planiranja, podizanje nivoa kulturnih aspekata, poboljšanje saobraćajne infrastrukture i podizanje nivoa ugostiteljstva u turističkom sektoru.

Odatle proističe i predmet istraživanja ovog rada, a to je:

„Sagledavanje i utvrđivanje uticaja kongresnog turizma na razvoj turizma u Republici Severnoj Makedoniji“.

Cilj istraživanja: U ovom istraživanju postavljaju se dva cilja: naučni i praktični cilj.

Naučni cilj istraživanja jeste predstavljanje trenutnog stanja turističkog sektora, hotela, turističkih agencija, asocijacija i organizacija, i njihove spremnosti za razvoj kongresnog turizma i značaja ove vrste selektivnog oblika turizma za razvoj ukupnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji, koji su izazovi i potencijali za razvoj kongresnog turizma i koji su glavni akteri u MICE turizmu kao glavni dobavljači Republike Severne Makedonije.

Dalje, dobijeni rezultati istraživanja koji dovode do određenih saznanja imaju za cilj da se podele sa turističkim organizacijama, asocijacijama, ugostiteljstvom, kao dobronamerna, lako prihvatljiva i primenljiva rešenja koja će biti od koristi u turističkoj industriji i imati opštu opravdanost, a pritom i veće ekonomske rezultate i benefite.

Praktični cilj ovog istraživanja, jeste da na bazi ovog istraživanja preduzeća, učesnici u kongresnom turizmu mogu definisati svoje ciljeve.

Struktura doktorske disertacije: Ova doktorska disertacija je organizovana u 4 dela i 12 poglavlja, koji obuhvataju teorijske aspekte.

– **Prvim delom**, „Karakteristike savremenog turizma“, obuhvaćeni su svi vidovi i karakteristike savremenog turizma. Ovim delom je, takođe, obuhvaćen i teorijski aspekt istorije i značaja kongresnog turizma kao selektivnog oblika turizma, kao i značaj i uticaj na ekonomiju svake zemlje.

– U **drugom delu**, „Kongresni turizam kao selektivni oblik turizma“, u celosti je obuhvaćen kongresni turizam, odnosno preduslovi za razvoj kongresnog turizma, a obuhvaćeni su i MICE turizam, kongresno hotelijerstvo, promocija kongresnog turizma, rezultati ulaganja u kongresni turizam i, na kraju, istaknuto je koliko je za razvoj kongresnog turizma važno slediti evropska uputstva i principe i svetske trendove.

– **Treći deo**, „Kongresni turizam u Republici Severnoj Makedoniji“, obuhvata razvojni okvir turizma u Republici Severnoj Makedoniji, karakteristike najvećih turističkih destinacija u Republici Severnoj Makedoniji, glavni grad Skoplje i Ohrid, kao i ekonomski uticaj i benefite razvoja kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji.

– **Četvrti deo** obuhvata istraživanje, odnosno SWOT analizu razvojnih potencijala kongresnog turizma gradova Skoplja i Ohrida, kvantitativnu i kvalitativnu analizu zemlje prema načinu organizovanja kongresa i konferencija, zatim kvantitativnu i kvalitativnu analizu kvaliteta i kongresne ponude Republike Severne Makedonije u turističkoj ponudi, potom komparativnu analizu kongresnog turizma i kongresne ponude susednih zemalja sa statusom atraktivnih kongresnih destinacija i, na kraju, kvantitativnu i kvalitativnu analizu značaja kongresnog turizma za razvoj turizma u Republici Severnoj Makedoniji.

Zaključak se sastoji od verifikacije hipoteza i preporuka i predloga koji bi pomogli bržem razvoju kongresnog turizma u zemlji.

Hipotetički okvir istraživanja

Generalna hipoteza

Razvoj kongresnog turizma ima veliki uticaj na razvoj turizma u Republici Severnoj Makedoniji, zbog čega se moraju kontinuirano slediti i implementirati najnoviji turistički trendovi i pritom biti konkurentan u odnosu na zemlje u regionu.

Posebna hipoteza 1

Praćenje i primena najnovijih turističkih trendova u kongresnom turizmu u Republici Severnoj Makedoniji dovode do prepoznatljivosti ove zemlje kao atraktivne kongresne destinacije.

Pomoćna hipoteza 1.1.

Implementacija evropskih i svetskih turističkih primera, uputstava i principa značajno utiče na izbor kongresne destinacije.

Nezavisna varijabla: Implementacija evropskih i svetskih turističkih primera, uputstava i principa.

Zavisna varijabla: Optimalni izbor najatraktivnije kongresne destinacije.

Pomoćna hipoteza 1.2.

Prepoznatljivost kongresne destinacije dovodi do povećane zainteresovanosti i potražnje za kongresnom ponudom zemlje.

Nezavisna varijabla: Prepoznatljivost atraktivnih kongresnih destinacija.

Zavisna varijabla: Povećana zainteresovanost i potražnja za kongresnom ponudom.

Posebna hipoteza 2.

Razvoj kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji dovodi do povećanja posećenosti stranih i domaćih turista, kao i do vidljivih efekata na ekonomiju zemlje.

Pomoćna hipoteza 2.1

Razvoj kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji dovodi do produženja turističke sezone tokom cele godine.

Nezavisna varijabla: Razvoj kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji.

Zavisna varijabla: Produženo trajanje turističke sezone u Republici Severnoj Makedoniji.

Pomoćna hipoteza 2.2

Povećana posećenost domaćih i stranih turista dovodi do maksimalne iskorišćenosti turističkih kapaciteta i povećanog deviznog priliva u državni budžet.

Nezavisna varijabla: Povećanje broja domaćih i stranih turista u Republici Severnoj Makedoniji kao rezultat razvoja kongresnog turizma.

Zavisna varijabla: Maksimalno popunjavanje turističkih kapaciteta i povećanje deviznog prihoda.

3. Metode istraživanja

Metode koje su korišćene u ovom istraživanju potkrepljene su odgovarajućom stručnom literaturom iz oblasti koja se istražuje, zatim knjigama, dostupnim dokumentima u štampanoj formi i online dokumentima. Najveći deo podataka uziman je sa terena, odnosno sa lica mesta, dok je ostatak delimično preuziman iz različitih istraživanja iz iste oblasti u saradnji sa mentorom.

Deduktivna metoda, od opšteg ka posebnom, sa sagledavanjem statističkih podataka o dosadašnjoj poseti turista Republici Severnoj Makedoniji, kao i sa sagledavanjem turističkih kapaciteta kojima zemlja raspolaže. Pomoću ovog metoda sagledane su mogućnosti za brži razvoj kongresnog turizma u zemlji, kao i mogućnosti za povećanje ekonomskog uticaja na razvoj kongresnog turizma.

Komparativna metoda je neizbežna metoda u ovom istraživanju zbog toga što je zaista neophodno uporediti turističku i kongresnu ponudu Republike Severne Makedonije sa drugim zemljama u susedstvu, koje bi se mogle pohvaliti statusom razvijenih i atraktivnih kongresnih destinacija, a sve sa ciljem sagledavanja prednosti i nedostataka iste.

Statistička metoda korišćena je sa ciljem numeričkog potkrepljivanja podataka dobijenih iz istraživanja i potvrđivanja prethodno navedenih hipoteza.

Istraživanje je sprovedeno na dva načina, i to prikupljanjem primarnih i sekundarnih podataka.

Primarni podaci prikupljeni su neposredno, putem anketnog upitnika ili intervjua, dok su sekundarni podaci prikupljeni korišćenjem statističkih podataka i druge literature.

Istraživanje pomoću anketnih upitnika sprovedeno je na teritoriji Republike Severne Makedonije. Podeljeno je 200 primeraka odgovarajućim ispitanicima, koji su namerno izabrani prema interesu cilja istraživanja. Ispitanici su bili učesnici na kongresima i konferencijama, organizatori kongresa i konferencija, kao i zaposleni u turističkoj i ostalim delatnostima koje su na direktan ili indirektan način uključene u razvoj kongresnog turizma. Naporedno sa procesom sakupljanja popunjenih upitnika su izvršeni i manji intervjui, putem kojih je se došlo do dodatnih razmišljanja, podataka i razmene iskustava. Celokupan proces primarnog istraživanja odvijao se u periodu od novembra do decembra 2020. godine.

Takođe, korišćena je i metoda sinteze, sa ciljem donošenja zaključaka na osnovu svih prethodno izvršenih istraživanja, analiza i deskripcija.

Uzimajući u obzir da se osnovni metodološki principi u društvenim naukama temelje na dijalektici, proizlazi obavezno korišćenje dijalektičke metode, sintetičke metode, kao i metode verifikacije.

Dijalektički metod neophodan je radi sagledavanja međusobne povezanosti i uslovljenosti istraživanih pojava, dok su sintetički metod i metod verifikacije neophodni zbog potrebe za proverom hipoteza korišćenih u istraživanju.

Razrađivanjem hipoteza i zaključaka koristili smo analitičko-sintetički i induktivno-deduktivni metod, a verifikacija ili dokazivanje je metoda korišćena za izvođenje stavova i dokazivanje određenih činjenica.

4. Očekivani rezultati i naučni doprinos doktorske disertacije

Autor, u zaključnim razmatranjima ispravno konstatuje da gradovi, regioni i države širom sveta prepoznaju značaj organizovanja sastanaka i u svoja strateška planiranja uključuju kongresni turizam. Takav je primer i Republike Severne Makedonije, koja poseduje „Podstrategiju za razvoj MICE ili kongresnog turizma“. Istraživanja su pokazala da učesnici za vreme održavanja kongresnih i konferencijskih događaja u nekoj destinaciji troše više finansijskih sredstava nego regularni turisti. Veliki broj njih se, budući zadovoljan turističkom ponudom, tamo ponovo vraća sa svojom porodicom i prijateljima.

Gradovi Skoplje, kao glavni grad Republike Severne Makedonije, i Ohrid, kao njen najveći turistički centar, imaju najviše mogućnosti i kapaciteta za razvoj ovog tipa turizma.

Mogućnosti i kapaciteti seogledaju u tome što su ova dva grada poznate turističke destinacije i raspolažu dovoljnim kapacitetima i mogućnostima daljeg razvoja kongresnog turizma.

Na primer, Ohrid nudi idealne uslove za razvoj kongresnog turizma. Hotelijeri sve više investiraju u izgradnju i osavremenjavanje kongresnih sala kako bi izašli u susret gostima koji su se odlučili da kod njih organizuju svoje seminare i kongrese. Skoplje se takođe može pohvaliti kongresnim salama, opremljenim najnovijim tehnološkim dostignućima, ali i velikim brojem turističkih atrakcija u gradu i hotelima koji mogu da zadovolje potrebe i najzahtevnijih gostiju.

Pored toga što Republika Severna Makedonija ima mogućnosti i kapacitete za razvoj turizma kao privredne grane, tako i za razvoj kongresnog turizma kao njenog podsegmenta, turizam ipak nije razvijen u dovoljnoj meri zbog velikog broja problema i prepreka koji usporavaju njegov napredak i razvoj. Kao najveći deo problema pojavljuju se aspekt organizacije i upravljanje turističkim kapacitetima i mogućnostima.

Podaci dobijeni od Državnog zavoda za statistiku pokazuju da prihodi od turizma još uvek nisu na zadovoljavajućem nivou, da turistički kapaciteti nisu u potpunosti popunjeni i da je broj turista u postepenom, ali ne i zadovoljavajućem porastu.

Jedna od osnovnih prepreka jeste i nedostatak komunikacije i koordiniranost turističkih subjekata, kao i nedovoljna koordinacija turoperatora smeštajnim kapacitetima, čime se dodatno otežava razvoj ove grane turizma.

Ovaj problem se provlači tokom dužeg vremena, a turistički radnici otkrivaju slabu organizaciju i menadžment u turističkoj delatnosti.

Rešenje problema kašnjenja turističkog rasta i razvoja u Severnoj Makedoniji leži u organizaciji i koordinaciji turističkom delatnošću. Iako je ova delatnost zakonski regulisana, postoji mnogo odstupanja i nedoslednosti koji još uvek utiču na rast i razvoj turizma. Veća budžetska sredstva i veći broj realizovanih projekata koji su predviđeni godišnjom strategijom, treba da budu realizovani u predviđenim rokovima, a sve sa ciljem da svaka turistička sezona bude maksimalno iskorišćena.

Problemima koji ometaju razvoj kongresnog turizma pridružuje se i još uvek nedovoljno prepoznatljivo turističko „brend ime“ Severne Makedonije kao destinacije za poslovni ili kongresni turizam, pa je zbog nedovoljnog marketinga i nepostojanja adekvatnog promotivnog materijala slaba i turistička promocija kongresnog turizma u Severnoj Makedoniji.

Kreiranje atraktivne turističke ponude i promocija kongresnog turizma u Severnoj Makedoniji su najznačajnije oruđe kojim se mogu postići brži rast i razvoj kongresnog turizma.

U okviru ovog rada je izvršeno istraživanje putem anketnih upitnika koji se odnose na razvoj kongresnog turizma u Severnoj Makedoniji. Krajnji rezultati su iznenađujući s obzirom na to da se za kongresni turizam u Severnoj Makedoniji zna veoma malo.

Severna Makedonija treba da nastoji da bude dovoljno konkurentna kongresnim destinacijama u susednim zemljama koje se već nalaze na mapi poznatih i atraktivnih turističkih destinacija. Republika Severna Makedonija bi u svojim strategijama za rast i razvoj turističke delatnosti u određenom vremenskom periodu trebalo da posveti veliku pažnju kongresnom turizmu jer joj

on omogućava produženje turističke sezone i nakon letnjeg perioda, odnosno od septembra do maja.

Severna Makedonija ima sve potrebne institucije za razvoj i promociju turizma kao privredne grane, kao i postojeće zakonske regulative koje su usklađene sa direktivama Evropske unije. Pozitivan test koji je u poslednjih pet godina doveo do povećanja broja stranih turista u Makedoniji jeste subvencionisanje avio-saobraćaja i ulaganje u avio-kompaniju "WizzAir". U odnosu na turističko smeštajno poslovanje postoji veliki broj projekata sa kojima je planirana doizgradnja i modernizacija velikog broja objekata kako u Skoplju, tako i u ohridsko-struškom regionu. Korak unapred predstavlja i promovisanje lepota Severne Makedonije putem brendiranih suvenira, modernizacije uslužnih delatnosti (taksi, rent-a-car, tržni centri, barovi, pabovi, restorani, klubovi, itd.).

U doktorskoj disertaciji su, nakon izvršenog istraživanja, analizirani dobijeni rezultati, kojima je potvrđena i dokazana generalna hipoteza, kao i posebne i pojedinačne hipoteze.

Pojedinačna hipoteza 1.1. Implementacija evropskih i svetskih turističkih primera, uputstava i principa značajno utiče na izbor kongresne destinacije.

Po izvršenom bodovanju rezultata dobijaju se dve aritmetičke sredine, i to: 4.31 za nezavisnu varijablu i 3.24 za zavisnu varijablu, odnosno njihova razlika je 1.07, što znači da ona nije veća od 1.5 i varijable se poklapaju. Ovo poklapanje varijabli znači da SE pojedinačna hipoteza 1.1 DOKAZUJE, odnosno da implementacija evropskih i svetskih turističkih primera, uputstava i principa značajno utiče na izbor kongresne destinacije.

Pojedinačna hipoteza 1.2. Prepoznatljivost kongresne destinacije dovodi do povećanog interesovanja i potražnje za kongresnom ponudom zemlje.

Po izvršenom bodovanju dobijene su dve aritmetičke sredine, i to 4.47 za nezavisnu varijablu i 4.40 za zavisnu varijablu, odnosno njihova razlika iznosi 0.07, što znači da ona nije veća od 1.5 i varijable se poklapaju. Ovo poklapanje varijabli znači da SE pojedinačna hipoteza DOKAZUJE, odnosno prepoznatljivost kongresne destinacije dovodi do povećanog interesovanja i potražnje za kongresnom ponudom zemlje.

Iz prethodno obrazloženih i dokazanih pojedinačnih hipoteza 1.1 i 1.2 sledi i potvrđivanje prve posebne hipoteze, po kojoj praćenje i primena najnovijih turističkih trendova u kongresnom turizmu, kao i iznalaženje savremenih rešenja, inovacija i veća promocija kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji, dovode do prepoznatljivosti zemlje kao atraktivne kongresne destinacije.

Pojedinačna hipoteza 2.1. Razvoj kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji dovodi do produženja turističke sezone tokom cele godine.

Po izvršenom bodovanju dobijene su dve aritmetičke sredine, i to 4.53 za nezavisnu varijablu i 4.76 za zavisnu varijablu, odnosno njihova razlika iznosi 0.23, što znači da ona nije veća od 1.5 i varijable se poklapaju. Ovo poklapanje varijabli znači da SE pojedinačna hipoteza 2.1 DOKAZUJE, odnosno razvoj kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji dovodi do produženja turističke sezone tokom cele godine.

Pojedinačna hipoteza 2.2. Povećana posećenost od strane domaćih i stranih turista dovodi do maksimalnog iskorišćavanja turističkih kapaciteta i povećanja deviznog priliva u državni budžet.

Po izvršenom bodovanju dobijaju se dve aritmetičke sredine, i to 4.79 za nezavisnu varijablu i 4.72 za zavisnu varijablu, odnosno njihova razlika je 0.07, što znači da ona nije veća od 1.5 i varijable se poklapaju. Ovo poklapanje varijabli znači da SE pojedinačna hipoteza 2.2 DOKAZUJE, odnosno povećana posećenost od strane domaćih i stranih turista dovodi do maksimalnog iskorišćenja turističkih kapaciteta i povećanja deviznog priliva u državni budžet. Iz prethodno objašnjenih i dokazanih navedenih hipoteza 2.1. i 2.2. sledi i potvrda druge posebne hipoteze, prema kojoj razvoj kongresnog turizma u Republici Severnoj Makedoniji dovodi do povećanja posećenosti stranih i domaćih turista, kao i do vidljivih ekonomskih efekata u zemlji.

Potvrđivanje obe posebne hipoteze u potpunosti potvrđuje i generalnu hipotezu sprovedenog istraživanja, koja glasi: Razvoj kongresnog turizma ima veliki uticaj na razvoj turizma u Republici Severnoj Makedonji, zbog čega se moraju kontinuirano slediti i implementirati najnoviji turistički trendovi da bi se bio konkurentan zemljama u regionu i dokazuje se kao tačna.

Na osnovu prethodno dokazanih hipoteza, čiji se rezultati temelje na izvršenom istraživanju, možemo konstatovati da je za privlačenje gostiju u hotele neophodno paralelno razvijanje i stvaranje raznih vrsta programa saglasno sa ponudom, koji često mogu biti i mnogo profitabilniji.

Naučni doprinos disertacije: U ovoj doktorskoj disertaciji je istaknut značajan broj nedostataka i problema koji predstavljaju prepreku bržem razvoju kongresnog turizma, ali su i izdvojene i naglašene pozitivne karakteristike turističke delatnosti i mogućnosti razvoja kongresnog turizma kojima raspolaže Republika Severna Makedonija, a koji predstavljaju dokaz da jedna zemlja može biti konkurentna susednim zemljama koje su poznati kongresni centri.

Rezultati statističke obrade istraživanja su pokazali nedostatke organizacije i upravljanja kongresnim kapacitetima, kao i neatraktivnost datih kongresnih ponuda.

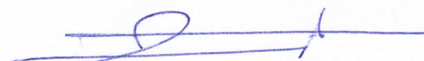
Praktičan doprinos doktorske disertacije jeste da pomogne turističkoj delatnosti i ostalim sektorima povezanim sa turističkom delatnošću Republike Severne Makedonije kako bi nedostaci i greške blagovremeno bili korigovani i otklonjeni, a pozitivni aspekti istaknuti i potencirani, čime bi se ova grana turizma, odnosno kongresni turizam, razvio brže od očekivanog.

Mišljenje i predlog Komisije

Doktorska disertacija Meri Ničkove - master, je urađena prema ranije odobrenoj prijavi. Ostvaren je plan istraživanja uz primenu postojećih naučnih i stručnih znanja iz više naučnih disciplina ekonomskog područja, a može se zaključiti da je kandidat za svoju doktorsku disertaciju izabrao aktuelnu i kompleksnu temu.

Polazeći od napred navedenog predlažemo Veću Departmana za posle diplomanske studije i međunarodnu saradnju i Senatu Univerziteta Singidunum da prihvati doktorsku disertaciju Meri Ničkove : "Uloga i značaj kongresnog turizma za razvoj turizma u Republici Severnoj Makedoniji" i odobri njenu javnu odbranu.

Članovi komisije:

Doc. dr Danijel Pavlović - predsednik

Doc. dr Ivana Damnjanović - član

Prof. dr Slobodan Čerović - mentor